

Levelek...

A fordítás alapjául szolgáló mű:

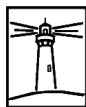
John Calvin: *Come Out From Among Them: 'Anti-Nicodemite Writings'*
Protestant Heritage Press
Dallas, Texas 75218
P.O. Box 180922

©Protestant Heritage Press, 2001

Fordította: Greizer Miklós

Lektorálta: Bagoly Gyula, Szőke Imre

Magyar kiadás (Hungarian edition):

©Presbiteriánus Kiadó, 2009

Minden jog fenntartva. All rights reserved.

A magyar kiadás a *Protestant Heritage Press* engedélyével történt.

Rendelési cím:

Presbiteriánus Kiadó

3527 Miskolc, Kartács u. 1

Tel.: (36) 46-412-558

Fax: (36) 46-507-736

www.reformatus.org

Borító: Szász Attila

Tördelés, nyomdai előkészítés: Szabó Péter András

ISBN 978-963-86786-6-9

KÁLVIN JÁNOS

Levelek...

Válogatott írások a hitvalló egyházzól
és a biblikus istentiszteletről

Presbiteriánus Kiadó

Tartalomjegyzék

A magyar kiadó előszava	ii
1. Baráti levél (1540)	I
2. Rövid tanulmány (1543)	II
3. Kálvin János válasza a nikodémita uraknak (1544)	56
4. Kálvin János négy igehirdetése (1552)	82
5. Első igehirdetés	85
6. Második igehirdetés	107
7. Harmadik igehirdetés	129
8. Negyedik igehirdetés	149
Jegyzetek	171

A MAGYAR KIADÓ ELŐSZAVA

LÉNY Kálvin János (1509-1564) születésének ötszázadik évfordulójára emlékezik a protestantizmus. Külföldi és hazai reformátusok egyaránt készülnek eme jeles alkalomra. Az egyháztörténelem tanúságán túl a munkásságáról szóló különféle rendezvények, teológiai konferenciák, valamint megjelentetett kiadványok mind-mind azt jelzik: az Úr Kálvinban egy nagyformátumú lelki vezetővel ajándékozta meg egyházát.

Bár Kálvin nem szorul sem bemutatásra, sem ajánlásra, mégis úgy gondoljuk, szükséges *emlékeztetni* magunkat mindarra, amit képviselt, illetve *aktualizálni* mindazt, amit ő egykor oly határozottan hirdetett. Az igazi – biblikus értelemben vett – megemlékezés nem lehet csupán intellektuális tevékenység, ez mindig cselekvésre és reformációra kötelez. Valahányszor az Úr a Szentírásban emlékezésre szólította fel az Ő népét, azt reformáló, megújító szándékkal tette. Egy reformátorról pedig különösen illik cselekvő módon megemlékezni.

Könyvünk válogatást kínál Kálvin azon leveleiből, tanulmányai-
ból és prédikációiból¹, melyekben a reformátor a tiszta istentisztelet
fontosságával, a lelki közösségvállalás természetével, a sákramentu-
mok kiszolgáltatásának hamis módjával, a magukat keresztyéneknek
vallók megalkuvásával, ennek konzekvenciáival és egy sor egyéb fon-
tos gyakorlati kérdéssel foglalkozik. Mindaz, amit leír, időszerűbb,

¹ Ezek a levelek és prédikációk – tudomásunk szerint – első ízben jelennek meg magyar nyelven.

mint valaha. Úgy a problémák beazonosítása, mint azok megoldása vonatkozásában. Jó lenne tehát a XXI. században újra odafigyelni az istentisztelet kihívásaira! Ez a kiadvány erre ösztönöz.

Ehhez tudnunk kell, hogy Kálvin a biblikus istentiszteletet egy *kardinális* kérdésnek látta. Abszurd dolognak tartotta, hogy egyesek csupán az *ember* üdvösségének *módjával* foglalkoznak, miközben mellőzik az *Istennek* kijáró tisztelet *módját*. Ezért Kálvin az istentisztelet kérdéséről kiemelten értekezett. Különösen sokat levelezett azokkal, akik pápista „istentiszteletekre” és ceremóniákra jártak, de magukat evangéliumi keresztyéneknek tartották. Kálvin őket nikodémitáknak nevezte. A reformátor írásaiban kifejtette: a belső és a külső istentisztelet összetartozik; aki nem az Igében foglaltak szerint tiszteli Istent, beszennyezi önmagát, és Isten névére is szégyent hoz.

Mai problémák és téves diagnózisok

Mindennek ma különös jelentősége van. Félő ugyanis, hogy miközben Kálvin nagy hatású munkásságát általánosságban méltatják, az általa tárgyalt lényeges kérdésekről továbbra sem szólnak. Komoly aggályaink vannak például affelől, hogy a biblikus istentisztelet lényegét érdemben érinteni fogják-e az idei Kálvin év rendezvényein. Pedig a mai egyházak istentiszteleti szemlélete és gyakorlata távol áll attól, amit Isten Igéjének tanítása alapján Kálvin képviselt. Ma olyan alapvető kérdések felett hunynak szemet, melyek mellett Kálvin – ha ma élne – nem menne el szótlantul. Példának okáért, az egyik nívós-nak tartott teológiai folyóiratban² a mai tradicionális istentisztelet fontosabb hiányosságait a következőkben látják:

- *Csoda-deficit*, amely hozzájárult a spirituális kiszikkadáshoz.

² Református istentiszteletünk hiányai és azok pótlása, *Confessio*, 2008/2. szám, 74-76. o.

- Visszanyesett *művészet-igény*, amely menlevelet adott az igénytelenségre.
- *Rítusnélküliség*, amely modernélküliséget eredményezhet.
- A *bűnismeretre juttatás* nem szoríthatja háttérbe a bűnbocsánat meghirdetését.

Tényleg ezek lennének a legfontosabb istentiszteleti hiányosságok? A csoda-hit vezetne lelki megélénküléshez? Vagy az egyszerűség lenne a biblikus istentisztelet akadálya? A rítusok vinnének előbbre a „lélekben és igazságban” történő istentiszteletben? És mi a baj a bűnismeretre juttatással? Szerintünk pontosan ez hiányzik, hiszen többnyire csupán az olcsó bűnbocsánat hirdetése hangzik a szószékekről.

Nos, melyek lennének a mai istentisztelettel kapcsolatos valós problémák, kritikus területek? Melyek azok a *kirívó anomáliák*, melyekről úgy teszünk, mintha nem léteznének? Íme néhány a fontosabbak közül:

- Az evangélium tiszta hirdetésének hiánya (megtérésre való hívás, evangelizáció).
- A biblikus igehirdetés és a tiszta tanítás hiánya. A hamis tanításokat nem lehetne megtűrni az istentiszteleteken. De sajnos ma a tanbeli közömbösség jellemzi az egyházakat. Hiányzik továbbá a hívők növekedéséhez elengedhetetlen „kemény eledel”.
- A nominális egyháztagság kérdése. Azok, akik nem tértek meg a Krisztushoz, nem tisztelhetik Istent, hiszen nem is ismerik Őt. Ez a fajta „istentisztelet” nem egyéb merő képmutatásnál és az emberek félrevezetésénél.

- A sákramentumok hamis módon történő kiszolgáltatása. Látni kell, hogy mind a keresztség, mind pedig az úrvacsora egyházi szolgáltatásáá silányult.³ Ez pedig Isten szövetségének és Krisztus váltságának a megcsúfolása.
- Az ökumenikus istentiszteletek kérdése. A biblikus istentiszteletre való törekvés helyett ellenkező irányba haladunk. A megtisztulás helyett az összemosis felé.
- Istentiszteleti közösségvállalás (helyi és felekezeti vonatkozásban). Hiába folyik többé-kevésbé biblikusan egy helyi gyülekezetben az istentisztelet (bár ez sem túl gyakori), ha a felekezetben másutt jelentős tévelygések és igeellenes gyakorlatok fordulnak elő. Ilyen esetekben számolni kellene a felekezeti közösségvállalásból adódó bűnrészességgel is.
- Az egyházfegyelem teljes hiánya. Ez is istentiszteleti kérdés.

Ezeket a problémákat – a liberális egyházi vezetők mellett – sajnos a hívők sem érzékelik kellő súllyal. Tiszta istentisztelet, hitvalló tagság, biblikus közösségvállalás, biblikus sákramentumos istentisztelet – mennyire idegenül hangzó fogalmak manapság. Még az evangéliumi vezetők is óvatosan elkerülik azt, hogy ezekkel szembenézzenek. A biblikus istentiszteletről pedig alig találunk ma igeileg helytálló tanulmányokat. Ehelyett kikapukat keresnek. Kálvin viszont tisztában volt azzal, hogy az istentisztelet megromlása súlyos dolog. Ezt állítja:

³ A sákramentumokat ma többnyire „evangelizációs eszközökként” kezelik. Nép-egyházakban gyakorlatilag mindenki jogosult arra, hogy éljen ezekkel. Ennek a téves gondolatnak – egykor és most – sok evangéliumi vezető esett áldozatul. Jó példa erre a puritán korból *Solomon Stoddard* (1643-1728), aki a híres *Jonathan Edwards* (1703-1758) nagyapja volt.

Lássuk meg, hogy manapság a világban uralkodó szörnyű romlás, az, hogy Isten imádása elfajult, Isten Igéjét meghamisították, és a sákramentumokat elkorcsosították – mind-mind a bűneink miatt minket ért büntetés.

A következmények tehát: romlás a világban és romlás az egyházban. Az Úr büntetése az Ő népén pontosan az, hogy már az *övéit sem* érdekli a tiszta istentisztelet. Másként: a közömbösségük a büntetésük.

Az istentisztelet témája továbbá azért is *különösen időszerű*, mert a pápisták közötti életmód, a hamis istentiszteletek látogatása *kiváló párhuzamot* kínál az *akkori* és a *mai* keresztyénység között. Különösen gondolunk azokra a keresztyénekre, akik hitehagyott, liberális egyházakban élnek. Az istentisztelet *mindkét* esetben megromlott, a hívők pedig – akkor és most – kifogásokat keresnek engedetlenségüket elkendőzendő.

Gyakori „teológiai” kifogások és ezek következményei

Az alábbi kifogásokat sajnos népegyházakban lévő hívő keresztyénektől szoktuk hallani. Ha rákérdezünk az istentisztelettel kapcsolatos problémákra, azokat részben elismerik, de azonnal magyarázkodni kezdenek. Ilyeneket mondanak: „Bár romlott az egyház és az istentisztelet, akkor is ott kell maradni világitani.” Vagy: „Nincs tökéletes istentisztelet.” Vagy: „Én az Urat tisztelem, függetlenül attól, mi történik körülöttem.” Szintén mások, akik kálvinistának tartják magukat, Kálvinnál is okosabbak kívánnak lenni. Így vélekednek: „Mi megőrizzük magunkat. Függetlenül attól, hogy a felekezet lelki tisztátalansága nyilvánvaló, a mi helyi gyülekezetünkben minden rendben megy.” Ez valójában egy önző magatartás. És mi van a több ezer gyülekezettel,

ahol tömeges félrevezetés folyik, ahol hamis istentiszteletet mutatnak be, miközben Isten neve és az Ő dicsőséges Igéje káromoltatik?

Másfelől, ugyanezek a hívők folyton keseregnek amiatt, hogy Isten nem ad ébredést és reformációt egyházaikban. De miért adna? Senkinek nem jutott eszébe, hogy Isten haragja van az ilyen egyházakon? Többek között hamis istentiszteleteik miatt! Ezeknek a hívőknek észre kellene venniük, hogy egyházaik lelki helyzete összességében nem javult. Minden ebbéli próbálkozásuk – beleértve az istentiszteleti reformokat is – elakadt. Jó példa erre az elmúlt húsz esztendő. Felekezeti szinten a történelmi egyházakban nem történt érdemi változás. Közben egyre több lett a kompromisszum úgy gyülekezeti, mint felekezeti szinten. A hamis istentiszteletek háborítatlanul folynak, beleértve az ökumenikus alkalmakat és a sákramentumok hamis kiszolgáltatását. Ezekben a hívők is részt vesznek. Majd ezt igazolandó egy sajátos „teológiát” gyártanak, hogy a kompromisszumokat magyarázzák, mellyel – Kálvin szerint – a hívők lelkiismeretüknek keresnek párnát, hogy azt elaltassák. És végül jön az utolsó állomás, amely a legszomorúbb: ezeken a hívőkön végül erőt vesz a közömbösség és az apátia.

Az igazság sajnos az, hogy a mai elpuhult evangéliumi kereszténység nem kívánja megfizetni a Krisztus-követés árát és sajnos még mindig a létbiztonság és a kényelmi szempontok dominálnak. További probléma, hogy ezek a hívők Isten Igéjének tekintélyét sem veszik komolyan. Bár sokat *beszélnek* róla, a *gyakorlat* másról árulkodik. Figyeljünk csak Kálvin észrevételeire:

Azonban a helyes ismeret még nem minden. Látunk olyan embereket, akik szinte tökéletesen ismerik a helyes tanítást, mégis hiányzik belőlük a buzgalom és a ragaszkodás, mintha nem is tudtak volna soha semmit Istenről, egy-két mulandó elkép-

zelést leszámítva. És miért van ez így? Azért, mert soha nem értették meg a Szentírás méltóságát.

Kérdezem: kik vagyunk mi, hogy tanúi legyünk Isten igazságának és sáfarai, akiket ügye hordozásával bízott meg? Itt van néhány nyomorúságos féreg, hiú teremtmények... és Isten azt kéri, hogy védelmezzük az Ő igazságát, amely egy akkora megtiszteltetés, amelyben még az angyalok sem részesülnek. Már önmagában ez a dolog nem kellene, hogy lángra lobbantson minket, hogy ajánljuk fel magunkat Istennek, hogy úgy használjon minket, ahogyan jónak látja ebben a tiszteletreméltó ügyben?

Azt is látnunk kell, hogy ez a rossz *péllda* mennyire káros, hiszen egy *helytelen* istentiszteleti gyakorlatot *hitelesít*. Azzal, hogy a hívők is részt vesznek ezeken az alkalmakon, az ott lévő hitetleneket megerősítik tévelygésükben, az erőtlenebb hívőket pedig félrevezetik. Ezért pedig számot kell majd adniuk! Hallgassuk Kálvint:

Lehet-e valaki tiszta és igaz, aki odamegy, hogy részt vegyen egy ilyen dolog elkövetésében? Ez-e Istennek, a mi Atyánknak és Jézus Krisztusnak, a mi Mesterünknek és Megváltónknak hozott tisztelet, hogy amikor látjuk, hogy így meggyalázzák Őt, ahelyett, hogy szólnánk ellene, elmegyünk és részt veszünk benne mi is, sőt ami még ennél is rosszabb: példánk látván másokat is ráveszünk erre? Nem elképesztő szemtelensége azt mondani, hogy ha Istent meggyalázzuk és felebarátunknak rossz példát adunk, azzal nem teszünk semmi rosszat?

Először is, az derül ki viselkedésükből, hogy nem érdekli őket Isten dicsősége, melyet így beszennyeznek. Aztán másokat is erre vezetnek – azokra a kicsikre és erőtlenekekre gondolok, akik már megízlelték az igazságot... bátorítást kapnak a példájuk által. Végül a hitetleneket is megerősítik és megszilárdítják

tévelygéseikben. Ha ezzel nem botránkoztatnak meg, elismerem, hogy erre már nem tudok mit mondani.

Mit mondana ezekre a kifogásokra Kálvin?

Nézzünk egy rövid előzetes válogatást Kálvin válaszaiból. A reformátor mesterien szereli le azokat az érveket, melyekkel ma oly gyakran találkozunk. Az emberek nyilván nem szeretik, ha megalkuvásaikra rámutatnak. Kálvinnal együtt mondjuk: nem nekünk, hanem Istennek kell megfelelniük! Vajon Isten is elfogadná ezeket a kifogásokat? És vajon hány kifogás akadna fenn a Kálvin által ismertetett biblikus szűrőn? Lássunk tehát néhány gyakori kifogást, majd azok kálvini cáfolatát:

1. „Én az Urat tisztelem a szívemben, függetlenül attól, mi történik körülöttem.”

Nem csupán azt kívánja a hívő embertől, hogy tisztaságban és ártatlanságban szeresse és tisztelje Istent, hanem hogy külsőleg is látható módon tegyen bizonyosságot arról a szeretetről és tiszteletről, hogy belsőleg hordozza Őt. Ez a bizonyoságtétel két részből áll: a szájjal való megvallásból és a külső istentiszteletből.

Ez azonban mit jelent, ha nem azt, hogy megosztják szolgálatukat Isten és az ördög között: az egyiknek a lelküket, a másinak a testüket adják? Szívüket megtartják Istennek, legalábbis ezt mondják, de abban nem látnak semmi kivetnivalót, hogy testüket szentségtörő és gonosz dolgokra használják. Hadd kérdezzek titeket: Isten vajon megelégszik-e egy ilyen keveréssel? Vajon az, aki azt mondta: minden térd meg hajolni előtte és minden

nyelv vallja az Ő nevét, megengedi az embereknek, hogy bálványok előtt térdeljenek?

2. „Lehet, hogy megromlott az istentiszteletünk, de az még nem bálványimádás.”

Kálvin írásaiban kifejti: semmit sem könnyebb megrontani, mint az Isten igaz tiszteletét. Ő maga mondja másutt, hogy az ember elméje, szíve egy bálványgyár. Ezért könnyen bálványimádás lehet egy gyakorlat, egy kialakult nem biblikus hagyomány vagy szokás, vagy bármi, ami Isten Igéjének rendelkezései fölé emelkedik. Lehetnek-e a hívő embernek bálványai? Hogyne! Egyébként miért figyelmeztetné János apostol a keresztyéneket annak veszélyeire? (1Jn 5,21) A szív bálványai alattomosak. Különbséget kell tehát tenni a *helyes* és *helytelen* istentisztelet között. Egy másik, igen értékes művében⁴ Kálvin így fogalmaz:

Továbbá egyetemes szabály az Isten *helyes* tiszteletének a *helytelen*től való megkülönböztetésére, hogy *ne gondolkunk* ki mi felőle semmit, ami csak előttünk tűnik fel jó dolognak, de azt vegyük figyelembe, amit Ő parancsol, akinek egyedül van hatalma a parancsolásra. Ha tehát a mi tiszteletünket *neki tetszővé* akarjuk tenni, akkor szorgalmasan meg kell tartanunk ezt a szabályt, melyet Ő *mindenütt a legnagyobb szigorral* állít velünk szemben. (kiemelések tőlem)

3. „Az egyházat nem lehet otthagyni, még akkor sem, ha megromlott az istentisztelet.”

⁴Kálvin János: *Az egyház reformálásának szükségességéről*, 1543, Pápa, 1906, 7-8. o.

Sokan bizonyára meglepődnek a könyv olvasása közben, hogy reformáció hiányában vagy annak kivitelezhetetlensége esetén mennyire pártolta Kálvin a biblikus szeparációt. Ezt a gyakorlati következményekkel járó tanítást szintén a tiszta istentisztelet szükségességéből vezette le. Úgy most, mint akkor a nominális egyháztagság, a népegyházi felállás, a sákramentumok hamis kiszolgáltatása, a tévtanok megtűrése, az egyházfegyelem hiánya, az embereknek való megfelelés, a különféle kialakult igeellenes hagyományok nem teszik lehetővé az Isten tiszta tiszteletét. A mai megromlott istentiszteleti gyakorlat, illetve azok az újítások melyekre az Ige nem hatalmaz fel egyaránt olyan „idegen tüzek” az istentisztelet „oltárán”, melyeket az Úr nem fogadhat el.

Tehát azt kérdezik, hogy milyen tanácsot adok annak a hívőnek, aki valamiféle Egyiptomban vagy Babilonban él, ahol nem imádkozhatja Istent tisztán, hanem az általános gyakorlat szerint kénytelen alkalmazkodni a rossz dolgokhoz. Első tanácsom az, hogy ha tud, menjen el. Mert mindent átgondolva boldog az, aki távol van az ilyen utálatosságoktól, mert nehéz ennyire a közelükben élni anélkül, hogy az ember beszennyezné magát. Költözzön el egy olyan helyre, ahol nem kényszerítik, hogy ilyen szemétként vegyen részt, ahol, amikor Isten nevét és Igéjét káromolják, nem kell csendben maradnia és színlelnie, mintha egyetértene vele. Másrésztől [olyan hely lenne,] ahol a keresztyének közösségében megvallhatná keresztyén voltát, részt vehetne az evangélium szent tanításában, tisztán és teljesen élhetne a sákramentumokkal, és imádkozhatna nyilvánosan. Véleményem szerint ez lenne a legjobb megoldás.

Ha valaki nem költözhet el, azt tanácsolnám, gondolkozzon el azon, hogyan tarthatná magát távol minden bálványimádástól, hogy magát testestől-lelkestől tisztán megőrizze Istennek. Aztán imádja Istent egyénileg, és imádkozzon, hogy állítsa helyre szegény egyházát. Végül pedig, tegye kötelességét: tanítsa és intse a nyomorult tudatlan lelkeket, amennyire csak tudja. Ha azt válaszolja, hogy ezt halálbüntetés terhe mellett nem teheti, elfogadom. De Isten dicsősége, amelyről itt szó van, sokkal drágábbnak kell lennie számunkra romlandó, elmúló életünkénél, amely, az igazat megvallva, nem több mint egy árnyék.

Kálvin tehát még azokat sem kíméli, és nem menti fel Isten iránti kötelezettségeik alól, akik olyan országban élnek, ahol a pápizmus volt a domináns vallás, és nem voltak evangéliumi gyülekezetek. De manapság más a helyzet! Adva van a lehetőség *hitvalló egyházak* alapítására, illetve a meglévőkhöz való csatlakozásra!

4. „Vállalom akár a megromlott istentiszteletet is, csakhogy világhíthassak, és gyümölcsöket teremhessek, és így megmentsek némelyeket és az egyházat.”

A másik kibúvó hasonlít ehhez. Az is egy közvetett istenkáromlás: nem más, mint képmutatás és hazugság. „Színlelünk – mondják – és sokféle dolgot teszünk érzelmeink ellenében azért, hogy megnyerjük felebarátainkat, és nap mint nap gyümölcsöt teremjünk. Így az egyház fennmarad és gyarapodik. Máskülönben elveszne.” Ennyire tartják Istent, hogy nem tudná megerősíteni egyházát, ha ők nem segítenék Őt ezzel a csalással, melyet egyértelműen elítél és elvet? Mennyire tisztelik az apostolokat,

amikor azt mondják, hogy ha követnék azok bátorságát, akik Jézus Krisztus országát alapították, akkor azzal mindent lerombolnának, és ez az egyház végét jelentené? És ha nem szégyellik az apostolokat elővigyázatlansággal vádolni, mit mondanak majd az eredményekről, amellyel Urunk hűségük és buzgóságuk jeléül ajándékozta meg őket? Dicsekedhetnek-e azzal, hogy megfontoltságuk és körültekintő bölcsességük segítségével egy tíz főből álló gyülekezetet hoztak létre egy faluban? Az evangélium egyszerű hirdetése megnyerte a világot. Ismét lelkiismeretükhöz fordulok: az irányítja őket? Nem inkább az, hogy féltik saját bőrüket? Teljesen bizonyos, hogy amit kifogásként felhoznak, az [valódi] gondolataiktól nagyon távol áll.

5. „A sákramentumok kiszolgáltatásával valóban súlyos problémák vannak, de nincs mit tenni, ez a szokás.”

Tiltott dolog kétféle érmét nyomtatni ugyanarra az aranydarabra, vagy két, egymással ellentétes uralkodói pecsétet tenni egyetlen hivatalos iratra, egyiket a másikra? Akkor a halandó ember *honnan veszi magának a bátorságot*, hogy meghamisítja Jézus Krisztus keresztségét és úri szent vacsoráját, és azt mondja, hogy abban nincsen semmi rossz?

6. „Mi a baj az ökumenikus mozgalommal és a közös istentiszteletekkel, hiszen Jézus is imádkozott az egységért?”

Kálvin hosszasan beszél a hamis istentiszteletet bemutatókkal való közösségvállalásról. Mit üzenne például Kálvin azoknak,

akik aláírták az *Ökumenikus Chartát*⁵? Azoknak, akik nyitottak a katolicizmussal való istentiszteleti közösségre, sőt elkötelezték magukat arra „hogy törekszenek az *eucharisztikus közösség* megvalósítására.”⁶ Íme Kálvin véleménye az ökumenikus mozgalomban közösséget vállaló keresztyénekről:

...bár Isten az igazság megismerésére szánta őket, magukat beszennyezik a pápisták utálatosságaival (melyek a keresztyén vallással teljesen ellentétesek), és így megtagadják az őket megváltó Isten Fiát.

Tanulságosak ezek a levelek azért is, mert a katolikus tanítás és gyakorlatok elemzését is tartalmazzák. Kálvin késői „lelki leszármazottainak” nem ártana figyelniük ezekre, tekintettel arra, hogy nem lehetnek egyszerre Kálvin emlékének kegyes ápolói és a Rómával való ökumenikus testvériség zászlóvivői is. És mit mondana azoknak, akik az iszlám felé kacsingatnak? A *Charta* szerint tudniillik keresztyének és muzulmánok egy Atyának gyermekei. Kálvin viszont arról ír, micsoda bálványimádás a törökök mecsetjeiben részt venni egy „istentiszteleten.” Ez azért említésre méltó, mert azok, akik Kálvin követőiként tetszelegnek, a muzulmánokat is „hit-testvérekként” kezelik és velük párbeszédet folytatnak.

Mert ugyanúgy, ahogyan a gyülekezetben vagy a hívők körében végzett istentiszteletben Őt ünnepélyesen imádjuk, elismerjük Istenünknek, és nyilvánosan hódolunk

⁵ Az *Ökumenikus Chartát* 2001. április 22-én írták alá Strasbourgban. A magyarországi egyházak (katolikus, református és evangélikus) 2002. október 1-én külön is aláírták a dokumentumot.

⁶ Ut Unum Sint, *Gondolatok az Ökumenikus Charta irányelveihez*, Kiadja: A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa, 2008, 27. o.

előtte, hasonlóképpen ha a törökökkel vagy a pogányokkal együtt részt veszünk az ő istentiszteletükben [*amely romlott*], az azt jelenti, hogy megvetjük Istent, és így beszennyezzük és átokkal sújtjuk magunkat.

Kálvin abszolút nem képviselné, hogy keresztyénség és iszlám ugyanazt az Istent imádja!

7. „Ha felvállalnék bármiféle reformot, abból nehézségeim adódának.”

Igen, Krisztus követésnek ára van; akár üldözés is lehet. Figyeljünk csak a reformátorra:

Mindannyian ugyanazt a kifogást hozzák fel, kicsik és nagyok, világi és egyházi személyek egyaránt. Ez azonban még annyira sem meghallgatásra méltó [*mint az előzőek*]. „Micsoda? – mondják. Elmenjünk-e mindannyian egy ismeretlen helyre? Vagy kockára tegyük-e életünket?”... Ezzel gyakorlatilag a következőt mondják: „Micsoda? Nem szolgálhatjuk Istent és nem követhetjük az Ő Igéjét anélkül, hogy üldözés ne érne minket?” Ha eszerint szeretnének jó keresztyének lenni, ki kell, hogy találjanak maguknak egy teljesen új Jézus Krisztust.

Ünneplés Kálvin nélkül

Mindezek után talán nem lepünk meg senkit, ha azt mondjuk: van egy olyan érzésünk, hogy Kálvin nem venne részt ezeken az ünnepeken. Tudjuk, hogy ezzel a mondattal csalódást okozunk a szervezőbizottságoknak, de akik igazán ismerik Kálvint, tudják: olyan ember volt, aki biblikus elveit és meggyőződéseit nem áldozta volna fel a népszerűség oltárán. Ha az olvasó figyelmesen tanulmányozza ezeket

a leveleket, talán megérte, miért maradna üresen ezeken a helyeken a neki készített képzeletbeli díszpáholy.

Kálvin nem szerette volna, hogy őt ünnepeljük. Ezért hagyta meg, hogy jeltelen sírba temessék. Nem lehet rá méltó módon emlékezni anélkül, hogy mindannak, amit képviselt, ne szereznénk érvényt.

Könyvünk mindenkit el kell, hogy gondolkodtasson, aki kálvinistának nevezi, érzi magát. Sajnos ma a protestáns egyházakban sokan élnek ezzel a névvel, de meggyőződésünk, hogy valójában visszaélnek Kálvin nevével. Ő soha nem adná a nevét azokhoz a teológiai irányzatokhoz és gyakorlatokhoz, amelyek ezekben az egyházakban folynak. Hiszen lábbal tiporják mindazt, amiért ő egykor lándzsát tört. Ez különösen igaz a biblikus istentisztelet vonatkozásában.

Végszó Kálvin igazi követőinek

Ki kell végül mondani: biblikus istentiszteletet csak *igaz*, azaz *hitvalló* egyházakban lehet bemutatni. Ott, ahol megvalósul az *igaz egyház* reformátorok által meghatározott három fő ismertetőjele: az Ige *tiszta* hirdetése (*Sola* és *Tota* Scriptura), a sákramentumok *helyes kiszolgáltatása* és az egyházfegyelem *gyakorlása*. Másutt csak hamis egyház és megromlott istentisztelet lehet.

Akinek van füle a hallásra, hallja meg! Akinek van szíve, amely az Úrért buzgólkodik – értse meg! Aki pedig megértette, hogy cselekedni is kellene már valamit, tegye meg! Ez lenne a legszebb tisztelgés ezen az 500 éves évfordulón. Ha nem ezt tesszük, nem Kálvin születését ünnepeljük, hanem Kálvin, illetve az általa képviselt biblikus elvek halálát.

Ez a könyv mindenkit fel fog rázni álmából, mázsás terheket helyezve a vállára. Mi azt reméljük, és azért imádkozunk, hogy Kálvin szigorú érvelése, kérlelhetetlen – de biblikus – logikája kényszerítse

állásfoglalásra az olvasót. Kedves olvasó! Ne habozz megadni az Istennek kijáró tiszteletet már itt a földön! Hiszen ha valóban a mennybe készülsz, ott is ezt kell tenned! Vess el tehát minden akadályt, és tiszteld az Urat tisztán!

Bámulatos, hogy milyen sokféle dolog érdekli az embereket, de mégis van egy pont, melyben mindenki egyetért, az, hogy ebben a lenti világban jól akarja magát érezni. Természetes, hogy mindenkinek megvannak a saját céljai és módszerei, mégis ez a hiábavalóság uralkodik mindenhol, hogy mindenki csak a saját javát és boldogságát keresi ebben a romlott világban. Ez látszik abból is, hogy mennyire lealacsonyodtak az emberek. Teljesen más célból teremtettünk: hogy miközben a világban van dolgunk, Isten mennyei országára vágyakozzunk. Ezért van az, hogy ezt az életet a Szentírás „ösvénynek” vagy „útnak” nevezi. Ezért aki nem akarja magát megfosztani Isten örökkévaló örökségétől, ezzel kezdje: tisztítsa meg magát minden bolond vágytól és elképzeléstől, melyek csak visszafognák és ebben a világban tartanak; hogy Istenhez akarjon menni, és ebben semmi se akadályozhassa őt. Azt mondom, hogy semmi se akadályozhassa, mert létfontosságú, hogy minden világi kötődést, melyek Istentől vonnak el minket, teljesen tépjünk ki szívünkéből, hogy könnyű poggyással utazhassunk azon az úton, melyet vállalnunk kell.

Miskolc, 2009. március

Szőke Imre
Presbiteriánus Misszió